

Minek is bajlódjunk az egyeztetésekkel?

*Jó gyakorlatok az uniós forrásokkal
kapcsolatos egyeztetési
folyamatokban*

Tartalom

Összefoglalás	3
1. Információhoz való hozzáférés	6
2. Alulról induló, koordinált tervezés	9
3. Részvétel a tervezésben	12
4. Források a fenntarthatóságért	14
5. Delegálási eljárások	16
6. Civil részvétel az értékelésben	18
7. Civil együttműködések	20

Több mint két év telt el az SFteam legutóbbi tanulmánykötete óta. Itt az idő, hogy újra áttekintsük, mi és hogyan történt az Európai Unió Strukturális és Kohéziós Alapjaihoz kapcsolódó partnerségi folyamatok során a közép-kelet-európai régióban. Számos, az eseményeket befolyásoló változás ment végbe, kormányok jöttek, kormányok mentek, így új intézmények, szabályozások is születtek. Több új pozitív, és persze negatív fejleménnyel találkoztunk, miközben összeállítottuk ezt a tanulmányt.

Az SFteam tagjai a mindennapi munkájuk során részt vesznek a partnerségi folyamatokban, így ezekről első kézből származó tapasztalataik vannak. Azonban miközben közreműködtek a tanulmány készítésében, messzebbre is tekintettek, és más szervezetek, valamint a környezetvédelmin kívül más civil közösségek tapasztalatait is felhasználták.

Ez a harmadik tanulmány, melyet az SFteam készített az uniós fejlesztési alapok felhasználásához kapcsolódó partnerségi elvek gyakorlati megvalósításával kapcsolatban. Jelenleg a 2007-2013-as pénzügyi periódus felénél járunk. Így az itt összegyűjtött jó példákat, tapasztalatokat még mind a hatóságok, mind az érintett helyi, nemzeti vagy nemzetközi civil szervezetek felhasználhatják a mostani ciklusban is. Időközben azonban már elkezdődik a következő, 2013 utáni források tervezése. Jó lenne, ha az itt megfogalmazott pozitív példák még tovább tökéletesedve folytatódhatnának később is.

Mert a tökéletesítésre még nagy szükség van. Az előző két tanulmánykötetben a partnerséggel kapcsolatos problémákra és a lehetséges megoldásokra próbáltunk rávilágítani. Most úgy döntöttünk, a jó oldalát nézzük a dolgoknak, és a pozitív példákat kerestük. Ez azonban sokkal nehezebb volt azért is, mert tökéletes megoldás nem létezik. Mindig vannak olyan pontjai az egyes eseteknek, melyek többé vagy kevésbé még csiszolásra szorulnának.

Ahogy az előző tanulmányunkban megfogalmaztuk:

„Számos oka van, hogy a programozás során a partnerségi elvet alkalmazni kell. Ezek egyike az európai adminisztráció megújítása, melyet immár nyolc éve szorgalmaz az Európai Bizottság. Ennek keretében feladatul jelölte ki, hogy szorosabb együttműködésre van szükség a régiókkal, helyi önkormányzatokkal és egyáltalán a társadalommal. Ez az együttműködés nem szabad, hogy egyoldalú legyen és csak a pártokra vonatkozzon, illetve az egyeztetés tárgyát is széleskörűen kell értelmezni.”

Két év elteltével, most már megállapíthatjuk, hogy a partnerség fontos szerepet játszott az uniós források felhasználása során az országainkban. Azonban még

nagyon sok a teendő, ha azt akarjuk, hogy a partnerség biztos és mindig elérhető része legyen a folyamatnak, mind a tervezés, megvalósítás és ellenőrzés során is.

Pozitív példákat mindenhol találtunk. Lengyelországban, a Lodz régióban a regionális hivatal egy jól működő partnerségi modellt vezetett be. A lengyel kormány által a többi régióknak is ajánlott modell lehetővé tette, hogy a civil szervezetek részt vegyenek az éves akciótervek véleményezésében. Egy másik példa is érkezett Lengyelországból, a Nemzeti Tematikus Partnerségi Hálózat felállítása. A hálózat célja, hogy konkrét segítséget nyújtson a monitoring bizottságok tagjainak, különös tekintettel a civil szférából érkezetteknek. A cseh és magyar hatóságok szintén nyújtottak támogatást az uniós alapok felhasználásában közreműködő civil partnereknek.

Tizenkét év után a bulgáriai Kreszna-szoros vidéken keresztülvezető autópálya ügyében is pozitív fejlemények történtek. A bolgár hatóságok elfogadták a civilek által is javasolt, a NATURA 2000 területeket megkímélő alagút tervét, és egy monitoring bizottságot is felállítottak a beruházás ellenőrzésére.

Természetesen mi is látjuk a jelenleg működő partnerségi folyamatok hibáit és gyengeségeit. Miközben a civil szervezetek is küzdenek a válság okozta nehézségekkel, a kormányok az erős állam ideája mögé bújva próbálnak minél több forrást centralizálni. De ez az időszak arra is jó, hogy a civil szervezetek összefogjanak, és pozitív példát mutassanak. Nem meglepő módon, az alább olvasható jó gyakorlatok legtöbbször ötlete is a civil szférától származott.

A könnyebb érthetőség kedvéért a jó példákat hét témára osztottuk:

- Információhoz való hozzáférés
- Alulról induló, koordinált tervezés
- Részvétel a tervezésben
- Források a fenntarthatóságért
- Delegálási eljárások
- Civil részvétel az értékelésben
- Civilek egymás között

Ha áttekintjük ezeket a példákat, az alábbi következtetéseket vonhatjuk le:

- A civil szervezetek és a hatóságok közötti valódi partnerségi viszony jellemzően civil kezdeményezésre jön létre, habár ennek ellenkezőjére is akad példa.
- Hatékony, hivatalos keretek között zajló partnerségi egyeztetések inkább egy-egy projekt, vagy program egyeztetéséből nőnek ki, nem pedig hosszas elméleti viták termékei.

- A partnerségi elvek gyakorlatba ültetése kevésbé jól működik a programozás kezdeti, és regionális szakaszában. Ez egy súlyos probléma, és a valódi decentralizálás lehetőségének az elszalasztása. Hiszen jól működő helyi vagy regionális programok úgy jöhetnek létre, ha azokat az adott szinten a lehetőségeket és problémákat legjobban ismerő, érintett emberek és csoportok bevonásával terveznék, erre alapoznák.
- A partnerségi folyamatokon belül sokkal inkább fel kellene használni a civil szervezeteknél felhalmozott tapasztalatokat és tudást a következő területeken:
  - független monitoringban és ellenőrzésben,
  - a képzett szakembereket a regionális- és projekttervezés, értékelés területén,
  - az állami feladatok átvállalásában, például szociális területen,
  - a projektek végrehajtása során, például a természetvédelemben,
  - a társadalmi egyeztetések lebonyolításában.
- Az eredményes partnerséghez az is szükséges, hogy az összes érintett azonos feltételekkel vegyen részt a folyamatban. Például az információkhoz való hozzáférés tekintetében vagy, hogy a különböző felektől beérkező vélemények azonos elbírálás alá essenek. Érdemes azt is megfontolni, hogy egy kiegyensúlyozottabb arány a különböző munkacsoportokban, monitoring bizottságokban, ahol az érintett szereplők nagyobb súlyt kapnának, hozzájárulhat-e az EU források hatékonyabb és jobb minőségű felhasználásához.

Idézzük itt fel ismét egy előző tanulmányunkat:

„A partnerség elve a kohéziós politika egyik alappillérvé vált. Ennek az elvnek az alapján a partnerek széles köre – önkormányzatok, üzleti szervezetek, civil társadalom - részt vesz a programozásban, megvalósításban, értékelésben, ellenőrzésben mind regionális, nemzeti és nemzetközi szinten. A partnerség akkor is szerephez jut, amikor egy programozási periódus pénzügyi és szervezeti kereteit dolgozzák ki.”

Az esetek, amelyekkel az SFteam tagjai az azóta eltelt időben találkoztak, csak megerősítik az előbb leírtakat.

Napjainkban egy újabb feladat előtt állnak régióink országai. Elkezdődik a következő programozási ciklus (2014-2020) tervezése, az elmúlt hét év tapasztalatait felhasználva. Történik ez akkor, amikor számos olyan hosszú távon is fenyegető problémával kell szembenéznünk, mint a pénzügyi és gazdasági válság, az energia válság, vagy olyan súlyos katasztrófák történnek, mint a japán atombaleset.

- 6 Biztosak vagyunk abban, hogy a civil szervezetek valódi bevonása a tervezésbe lehetőséget kínál arra, hogy a pénzügyi forrásokat régiónk olyan módon használja fel, mely lehetőséget kínál a fenntartható fejlődés felé történő elmozdulásra.

1. Információhoz való hozzáférés

Az információkhoz való hozzáférés az egyik legalapvetőbb eszköz a civil közösségek kezében. Ennek segítségével tudják csak egyáltalán megítélni, hogy a kormány vagy a különböző hatóságok jó vagy rossz befektetéseket eszközölnek, és ezeknek milyen hatásuk van a lakosságra. Az információkhoz való hozzáférés az érdemi társadalmi párbeszéd alapja is. Ezt szabályozza az Aarhus-i egyezmény, melyet az Európai Unió is aláírt, miközben már korábban is rendelkezett erre vonatkozó szabályozással.

Az Unió pénzügyi támogatásával megvalósuló beruházásoknak sokrétű és meghatározó hatásuk van helyi, regionális, nemzeti de akár nemzetközi szinten is. Ezért az információkhoz való hozzáférés biztosítása elkerülhetetlen ahhoz, hogy az érintettek függetlenül meg tudják ítélni a lehetséges hasznokat és károkat, valamint esetleg jobb alternatívát tudjanak ajánlani már a tervezés korai szakaszában.

Habár alább csak egy pozitív példát mutatunk be az információkhoz való hozzáférés tekintetében, ez így vagy úgy minden példánkban megjelenik. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a különböző országok hatóságai jó úton járnak, egyre több a jó kezdeményezés. A feladat most az, hogy ezek hosszú távon is biztosan beépüljenek a mindennapi gyakorlatba.

A szlovák példához hasonlókat találhatunk a legtöbb régióbeli országban is. Bulgáriában és Magyarországon is működnek az EU alapokhoz kapcsolódó információs rendszerek. Hazánkban ennek segítségével a polgárok informálódhatnak akár az egyes konkrét pályázatokról, ill. pályázati statisztikákról is.

Az információkhoz való hozzáférésnek számos területe lehet a különböző terülefejlesztési szinteken. Megjelenik regionális és nemzeti szinten a különböző testületekben a civil szervezetek és a hatóságok közötti együttműködések, programozás során a társadalmi egyeztetésekkor, és az egyes problémás projektek elleni fellépés esetén is.

Jelen keretek között nem célunk, hogy részleteiben vizsgáljuk meg ezt a kérdést. Az SFteam tagjai mögött felhalmozott évtizedes tapasztalat alapján így alábbiakban foglaljuk össze röviden az eddig elért eredményeket, a problémákat és javaslatainkat:

Eredmények:

- Minden új EU tagországban létezik az információkhoz való hozzáférésről szóló jogszabály.
- Életbe lépett az Aarhusi Egyezmény.
- Minden országban léteznek az ezzel a területtel foglalkozó tapasztalt civil szervezetek és egyének, akiket jól képzett, felkészült ügyvédek is segítenek.
- A civil közösségek képesek az EU intézményeihez fordulni, mikor a nemzeti hatóságok megtagadják az információkat, nem működnek együtt.
- A média folyamatosan figyeli az olyan ügyeket, ahol az információhoz való elégtelen hozzáférés megakadályozta, hogy helyes döntések szülessenek.
- Az információhoz való hozzájutás gyakorlati költségei általában alacsonyak¹, néhány helyen a civil szervezetek még kedvezőbb elbírálásban is részesülnek.
- Az információhoz való hozzáférés megtagadásához kapcsolódó jogi procedúrák költségei is jellemzően alacsonyak.

Problémák:

- A kormányok passzív információnyújtási tevékenysége gyakran hiányos (pl. a kötelező kiadványok, statisztikák stb. nyilvánosságra hozatala esetenként elmarad).
- A nemzetbiztonsági, az üzleti, vagy a szabadalmi érdekek túl széleskörű értelmezésével próbálják visszatartani a környezeti, szociális vagy a pénzügyi problémákkal kapcsolatos érzékeny információkat.
- A közérdek gyakran nem kap elsőbbséget.
- Ha valami problémát el akarnak kendőzni, a hatóságok gyakran alkalmazzák az információk kiadásának késleltetését.

Ajánlások:

- Az intézmények passzív információszolgáltatását fejleszteni kell.
- Világos és egyértelmű szabályok kellenek a nemzetbiztonsági és üzleti érdekekhez kapcsolódó titkosításra.
- A közérdeknek mindig meg kell előznie az egyéni, üzleti érdeket az információhoz való jog esetében is.
- Minden információnak nyilvánosnak kell lennie az állami forrásból finanszírozott regionális és nemzeti közszolgáltatókkal kapcsolatban.

---

¹ Vannak azonban olyan esetek, ahol az információ kiadásához kapcsolódó irreális költségekkel próbálják a hozzáférést ellehetetleníteni.

- Ne lehessen olyan beruházást vagy programot uniós pénzből finanszírozni, melyben megtagadták az információhoz való hozzáférést.

JÓ GYAKORLAT²

Információhoz való hozzáférés gyakorlata Szlovákiában

A szlovák polgároknak két lehetőségük van, ha olyan információhoz szeretnének jutni, melyet nem hoznak nyilvánosságra az operatív programokhoz kapcsolódó honlapokon:

- közvetlen információkérés,
- a szerződések központi adatbázisa.

Információkérés

Az információkhoz való szabad hozzáférésről szóló, 2000-ben született törvény alapján, a polgárok számára az állami szervezeteknek, önkormányzatoknak, közintézményeknek kötelező kiadniuk minden információt, ami nem államtitok, nem ütközik üzleti érdekekbe vagy a szabadalmi jogba. Az információkérés nem kell megindokolni. Az érintett egyének, közösségek ezen az úton juthatnak olyan információkhoz, melyeket amúgy nem tesznek nyilvánossá. A gyakorlatban azonban a hivatalok gyakran visszatartják a kért információt üzleti érdekre, vagy arra hivatkozva, hogy a kért formában az nem áll rendelkezésükre.

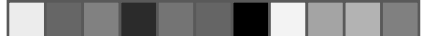
Állami szerződések nyilvánossága

Az átláthatóság növelése érdekében 2010-től minden közintézménynek, állami szervnek nyilvánossá kell tennie az összes közbeszerzéshez kapcsolódó szerződéseinek alapvető adatait. Ez nagymértékben megkönnyíti az EU alapok felhasználásához kötődő információk elérését is.

2011 januárjában indult el a szerződések központi adatbázisa. Itt bárki azonnal információhoz juthat arról, hogy mennyi forrást, milyen feltételek mellett költöttek el állami forrásból, így az uniós forrásokból is. A szerződések érvényessége is függ attól, hogy közzétették-e az adatbázisban. Sajnos nem az egész szerződés, csak annak kivonata található itt meg. A "támogatás tárgya" címszó alatt érhetőek el olyan információk, mint a projekt célja, tevékenységek, várható eredmények, és alapvető információk a költségekről.

² A felsorolt jó példák leírását teljes részletességgel megtalálják a tanulmány angol nyelvű eredetijében: Why bother with partnership, <http://www.sfteam.eu/index.php?id=62>

Az előzőekhez képest ez nagy mértékű javulás, ekkor ugyanis csak a projekt címét, a kedvezményezett nevét és az igényelt összeget tették automatikusan nyilvánossá. Azonban ahhoz, hogy egy projekt minőségét és hatékonyságát biztosabban meg lehessen állapítani, szükség lenne még a projekt-összefoglaló, a tevékenységek, eredmények, költségvetés részletesebb közzétételére is.

2. Alulról induló, koordinált tervezés

A helyi, regionális, nemzeti szintek közötti együttműködés

A centralizált döntéshozás régre visszanyúló tapasztalata megnehezíti a helyi, regionális és a nemzeti szintek közötti valódi munkamegosztást, decentralizációt.

Bulgáriában például az uniós források tervezésével kapcsolatban nem volt semmilyen egységes rendszere a nemzeti, regionális és helyi szintű tervezésnek. Ez természetesen számos problémához vezetett. Miközben minden szereplő a saját céljaiért, terveiért lobbizott mindenféle egységes keretszabályok nélkül, a valódi alulról jövő kezdeményezések elvesztek a káoszban.

Ezen a területen kevés jó példát találtunk, habár a lengyelországi eset megmutatja, hogy ki lehet alakítani jó és működő gyakorlatot is.

Össze kellene hangolni az uniós források tervezését a különböző területfejlesztési szintek között, miközben:

- a regionális politika alapját a fenntartható fejlődés adja,
- megtörténik a jogok, kötelezettségek és a felelősségek valódi decentralizációja,
- lehetővé válik az alulról építkező tervezés,
- és ennek folyamatos koordinálása.

Alulról induló tervezés

Úgy tűnik, hogy szlogenek szintjén minden ország fontosnak tartja az alulról induló tervezést, a gyakorlatban mégsem ez valósul meg. Annak ellenére, hogy sok kezdeményezés van erre, a fő csapásirány fölülről indul a tervezés során. A kormányok készítik elő a programozást, határozzák meg annak keretét és tartalmát, gyakran mindenfajta konzultáció nélkül.

Az érintett szereplőket – helyi és regionális hatóságok, civilek, üzleti szféra – gyakran bevonják a tervező munkacsoportokba, melyek feladata az operatív programok tervezetének elkészítése. Fontos, hogy ez korai fázisban történjen, az olyan eseteket elkerülendő, mint például Bulgáriában, ahol az összes résztvevő gyakorlatilag kész terveket kapott a minisztériumoktól, melyeket érdemben befolyásolni már nem tudott.

Ajánlások:

- A nemzeti, regionális és helyi szinten működő civil szervezetek közötti együttműködés nagyon hasznos, mert így meg tudják osztani egymással a különböző helyeken elérhető információkat, valamint együttes fellépésre is van lehetőség a közös érdekek mentén.
- A tervezésnek alulról indulva kell történnie, ahol a nemzeti programok a helyi és regionális tervezésen alapulnak, amik figyelembe veszik természetesen a nemzeti és uniós programozási szabályokat. A nemzeti fenntartható fejlődési stratégiáknak való megfelelés alapvető követelmény kell, hogy legyen minden szinten.

JÓ GYAKORLAT

Nemzeti Tematikus Partnerségi Hálózat – Lengyelország

Válaszul arra a problémára, hogy a különböző monitoring bizottságok civil, szociális és gazdasági tagjai kis ráhatással vannak a bizottságok munkájára, 2010 júniusában a Nemzeti Stratégiai Referenciakeret Koordináló Bizottsága felállította a Nemzeti Tematikus Partnerségi Hálózatot. A Regionális Fejlesztési Minisztérium erőteljesen támogatja a hálózatot, anyagi segítséget is nyújt a működéséhez.

A hálózat célja, hogy konkrét segítséget nyújtson a bizottságok nem állami szférából érkező tagjainak – mint például a civil szervezetek, szakszervezetek, munkáltatók delegáltjainak –, hogy így is segítsék a források ésszerű felhasználását. A célkitűzések a következők:

- a partnerség elvének jobb megértése és gyakorlása a monitoring bizottságok tagjai között,
- olyan eszközök kidolgozása, melyek segítik a partnerség gyakorlati megvalósítását,
- lehetőséget teremteni a fontos és sürgős kérdésekben a szélesebb párbeszédre,
- erősíteni a kapcsolatot a partnerek között, hogy a fontos civil javaslatok ne vesszenek el,
- növelni a bizottságokban folyó munka társadalmi elfogadottságát,
- a kohéziós politikához kapcsolódó jogszabályi környezet figyelemmel kísérése, különös tekintettel a partnerség megvalósulására.

A célok eléréséhez a következő eszközök állnak rendelkezésre:

- éves konferenciák a partnerség különböző kérdéseiről,
- regionális találkozók negyedévente az aktuális problémákról, tréningekkel, tapasztalatcserével összekötve,
- tanulmányok készítése, megrendelése,
- verseny a monitoring bizottságok között a partnerség legjobb megoldásainak alkalmazásáért,

- horizontális információcsere a Regionális Fejlesztési Minisztérium által működtetett Tudásbázison keresztül,
- oktatási tevékenységek, az igényekhez igazítva.

Nyitott programozási gyakorlat egy lengyel régióban

Lengyelországban az Európai Szociális Alap forrásainak tervezésében mind központi, mind a regionális intézmények részt vesznek. A keretet a Humán Erőforrás Operatív Program jelenti, melyhez kapcsolódóan, a helyi adottságokat figyelembe véve éves regionális akciótervek születnek. Az akciótervek elkészítéséért minden régióban egy monitoring albizottság felel, melyet a regionális kormányzatok működtetnek, és az elnöke a régió vezetője. A tagokról is regionális szinten döntenek.

A Lodzkie régióban a programozásnak egy nyitott, követendő példája alakult ki napjainkra. A tervezési időszak elején a regionális kormányzat kevés lehetőséget hagyott a beleszólásra. Az időbeli korlátok miatt is, az éves akcióterv véleményezésére csak pár óra állt rendelkezésre egy bizottsági ülésen, így a terv végső változatát érdemben nem lehetett befolyásolni.

Azért, hogy ez a helyzet megváltozzon, 2009 októberében a monitoring albizottságban tagsággal is bíró Regionális Civil Tanács egy találkozót szervezett a 2010-es akciótervről. Ezen részt vettek a regionális kormányzat képviselői is. Itt lehetőség nyílt arra, hogy a partnerek megértsék egymás szándékait, céljait, működését. A civil küldöttek számos javaslatot terjesztettek elő, melyek közül később mind bekerült a hivatalos programba.

A következő évben a régió időben, már tavasszal megkezdte az előkészületeket a következő évi akcióterv elkészítésére. Már ekkor sor került egy konferenciára a témában, melyen a régió, a civil szervezetek, és az országos intézmények is képviseltették magukat magas szinten. Az egyeztetés több különböző formában folytatódott egészen őszig, és egy külön munkacsoportot is felállított az albizottság, ahol lehetőség nyílt a véleménycserére. A folyamat minden fél megelégedésével ért véget, melyhez szükség volt a civilek aktivitására, a hivatalok nyitottságára, és hogy időt, energiát áldozzanak egymás véleményének megismerésére. A megszületett akcióterv jobban tükrözte a régió valós igényeit, így megkönnyítette mind a regionális kormányzat, mind a pályázatok kedvezményezettjei munkáját is.

A Humán Erőforrás Operatív Program Irányító Hatósága is szorosan nyomon követte az egyeztetéseket, melyet pozitív, követendő példaként ajánlott a többi régió számára is.

3. Részvétel a tervezésben

A környezetvédelmi civil szervezetek felkészülten vettek részt a 2007-2013-as időszakra szóló programozási folyamatban. Fontos szerepet tölthettek be a Közép-Kelet-Európai Bankfigyelő Hálózat és a Föld Barátai Európa nemzeti tagszervezetei, de több más jelentős civil szervezet is részt vett benne minden országban. Több helyen (Magyarország, Bulgária, Lettország) civil koalíciók alakultak – nemcsak környezetvédelmi civil szervezetek részvételével -, így lehetővé vált a széleskörű információcsere, közös érdekérvényesítés és az egymásnak ellentmondó javaslatok kiszűrése is.

A demokratikus társadalmi részvételnek nincsenek hagyományai a régióknak az országokban, és a jogszabályi környezet is több helyen eltérő. Megfigyelhető volt, hogy a hatóságok is általában tartottak attól, hogy szélesre tárják a programozásban való részvétel lehetőségét a civil szervezetek képviselői előtt. Ennek ellenére elmondható, hogy a tervezés általános problémáitól eltekintve számos példát találhatunk a részvétel jó gyakorlatára. Ezekről megállapítható, hogy a civil szervezetek is jól vizsgáztak. Felhasználva a nyomásgyakorlás különböző eszközeit (tüntetés, aktív érdekérvényesítés személyesen vagy a bizottságokban, politikai nyomásgyakorlás, média tevékenység), több területen sikerült eredményeket elérni úgy, hogy ezt az intézményi partnerek is előrelépésnek tekintették. Ilyen volt például:

- a társadalmi egyeztetés internetes eszközeinek jobb tétele (Magyarország),
- a civil szervezetek részvételi modelljének kidolgozása a regionális programozás során, melyet később a hatóságok is alkalmazásra javasoltak (Lengyelország),
- civilek és a Környezetvédelmi Minisztérium együttműködése, egymás javaslatainak támogatása (Lettország).

Alapvető siker, hogy ilyen széleskörű egyeztetés és véleménycsere még egyáltalán nem történt a kormányzati szervek és a civil szféra között. Ezeknek az eredményeknek a tartóssága azonban még kérdéses. A 2013 utánra szóló tervezés során derül majd ki, hogy az egyes érdekeltek milyen tapasztalatokat szűrték le, és merre indulnak tovább. Az azonban látszik, hogy a civil szervezetek jó szervezéssel, meggyőző érvekkel javíthatnak a programozási folyamaton és a programok tartalmán is.

Az a probléma még megoldásra vár, hogy jellemzően a civil szervezeteket még mindig a szociális és gazdasági partnerek között kezelik. Egy szintén régóta fennálló feszültség a civilek kapacitásainak jelentős limitáltságából és a különböző részvételi lehetőségekből eredő szerepek esetleges ütközéséből fakad. Miközben a civilek a partnerség folyamán szolgáltatókká is válhatnak, a hatóságok hivatalos partnerévé, nem veszíthetik el örökös funkciójukat sem, és a társadalmi érdekek erős védőiként kell továbbra is funkcionálniuk.

Civil részvétel a programozásban Lettországban

Lettországban a civil szervezetek folyamatosan és aktívan részt vettek a programozási folyamatban. Már 2005-ben megalakították a hálózatukat, hogy időben megkezdjék a felkészülést, és érdemben tudják befolyásolni a Nemzeti Stratégiai Referenciakeret és a különböző operatív programok tartalmát.

Nemzeti szinten nemcsak a környezetvédő civil szervezetek működtek együtt, hanem felvették a kapcsolatot más szektorok – kulturális, oktatási, esélyegyenlőségi, szociális – képviselőivel is. A nemzetközi együttműködés is fontos szerepet játszott a sikerek elérésében. Így nélkülözhetetlen információkhoz lehetett időben hozzájutni, fel tudták használni más országok jó példáit, valamint a nemzetközi szinten kialakított állásfoglalások is hasznosak voltak a döntéshozók befolyásolására.

A fő civil követelések közül ki lehet emelni a természet védelmére fordítandó kiadások emelését, a fenntartható turizmus, megújuló energiaforrások, energiahatékonyság erőteljesebb támogatását, az EU Víz Keretirányelv megfelelő alkalmazását, és a fenntartható fejlődés követelményeinek horizontális megvalósulását. Ezzel párhuzamosan figyelemmel kísérték az esetleges káros beruházásokat is, melyek támogatása ellen felléptek.

Tapasztalat, hogy a civilek sok energiát fektettek a dokumentumok szakmai tartalmának befolyásolására, de kevésbé foglalkoztak magukkal. Így fordulhatott elő, hogy a civil szervezetek viszonylag kevés intézkedés esetén lehetnek kedvezményezettek a megvalósítás során.

A Pénzügyminisztérium, mely a programozás fő felelőse volt, nyitott volt az egyeztetésekre. Már a folyamat elején létrehoztak egy honlapot (www.esfondi.lv), melyen megtalálható volt az összes szükséges információ: a programozás ütemterve, fontos határidők, tervezetek. A honlap még mindig működik, és már a megvalósításhoz, értékeléshez, ellenőrzéshez kapcsolódó dokumentumok is elérhetőek rajta.

A hivatalos társadalmi egyeztetési folyamat nemcsak formális volt. A hálózat a döntések befolyásolásának számos eszközét használta, de a leghatékonyabbnak a közvetlen megbeszélések bizonyultak. Ezeken a találkozókön lehetőség volt a Pénzügyminisztérium és a Környezetvédelmi Minisztérium képviselőivel való párbeszédre. A Pénzügyminisztérium elérhetővé tette az összes beérkező véleményt, és hajlandó volt a párbeszédben részt vevő összes érintettel ezeket megvitatni.

4. Források a fenntarthatóságért

A fenntartható fejlődés elvei minden tervezési dokumentum alapját kellene, hogy jelentsék. Sajnos jelenleg ez messze nincs így, és erről kevés pozitívum mondható el elvi és gyakorlati szinten egyaránt. Ezért kiválasztottunk két területet, melyen keresztül azért bemutatathatunk néhány pozitív kezdeményezést.

Természetvédelem

Hivatalosan a természet védelme (avagy a fenntarthatóság, a környezet védelme és állapotának javítása) az egyik legfontosabb EU célkitűzés, horizontális ügyként megjelenik a legkülönbözőbb dokumentumokban, tervekben, és egyre több forrás érkezik erre a területre. Eközben az EU alapokhoz kapcsolódó legtöbb probléma a természet védelme és a különböző beruházások közötti összeütközésekhez kapcsolódik. Miközben a kormányok mély elkötelezettségüket bizonygatják a természet védelme mellett, a gyakorlat ennek ellenkezőjét mutatja. Bulgáriában például csak erős civil nyomásra került bele a biodiverzitás védelme a Környezeti Operatív Programba. Jellemzően a környezeti infrastruktúra (több beton) és az utólagos kárelhárítás (állam fizet) támogatása van a tervek középpontjában.

Civilek támogatása

A civil szervezetek számos programjukkal képesek lennének elősegíteni az EU-alapok hatékony, célszerű felhasználását – mégis viszonylag kevés ilyen lehetőségük van.

A civil szervezetek ilyen irányú munkáját a következő területeken kellene támogatni:

- kampányok az EU által támogatott beruházások mellett, ill. problémás beruházások megelőzéséért,
- részvétel a különböző bizottságok, munkacsoportok munkájában,
- munkamegbeszélések, kerekasztalok szervezése, magas szintű konferenciák regisztrációs díja,
- helyi közösségek problémáinak egyszerű, alacsony beruházási igényű megoldását célzó kis projektek gyors támogatása civilek, ill. civilek és helyi önkormányzatok vagy közösségek részére,
- más EU prioritásokhoz kapcsolódó civil tevékenység támogatása – például Duna-program, Fekete-tengeri Partnerség, Keleti Partnerség stb.

Egy ilyen támogatási rendszer esetében azonban nagyon óvatosnak is kell lenni mindkét oldalról, hogy az érdekvégyesítési képesség ne csorbuljon. Ez nem hozhatja függő helyzetbe a szervezeteket a kiválasztási kritériumok, vagy a kiválasztási folyamat esetlegessége miatt.

Számos támogatási forma van, melyet többek között civil szervezetek is igénybe vehetnek, de ezek általában nem veszik figyelembe a szektor sajátos működési és finanszírozási jellemzőit, így a gyakorlatban sokszor elérhetetlenek a civilek számára.

15

JÓ GYAKORLAT

Kistérségi fejlesztési terv, mely figyelembe veszi a természet érdekeit is - Románia

Romániában is, a kistérségek fejlesztési terveinek készítésekor jellemzően a gazdasági növekedést tekintik elsődleges szempontnak, melyet a helyi természeti értékek még akadályozhatnak is. Nem volt ez másként a Nyárád völgyében sem, amikor a helyi LEADER csoport elkezdte kidolgozni stratégiáját, melynek segítségével hozzájuthat az uniós és egyéb forrásokhoz.

A tervezés elején a Focus Eco Center lehetőséget kapott, hogy részt vegyen több munkacsoport megbeszélésen, ahol felvázolta a völgyben található NATURA 2000 területek esetleges előnyeit is. Ezzel párhuzamosan megteremtette a kapcsolatot a helyi LEADER csoport és egy magyarországi, már tapasztalt LEADER csoport, a Pannon Kincse között. Ezen keresztül a romániai partner a gyakorlatban is megtapasztalhatta a védett területek fontosságát, és lehetséges pozitív szerepét egy kistérség működésében.

Ezek után a végső stratégiában a természet védelme fontos pont lett, valamint a gazdasági fejlődés is a fenntarthatóság elveire épült. A gyakorlatban ez elsősorban a kisméretű, extenzív mezőgazdaság és az ökoturizmus támogatását jelenti. A Focus Eco Center tevékenysége elismeréséül a helyi akciócsoport ügyvezető testületének tagja lett.

Civil szervezetek támogatása uniós forrásokból Magyarországon

2011-2013 között a civil szervezeteknek lehetőségük van támogatásokhoz jutni a Regionális Operatív Programok kereteiből. Ezt a lehetőséget a környezetvédő szervezetek és nagyobb regionális civil szervezetek összefogása harcolta ki a civil szférának, miután meggyőzték a Regionális Operatív Programok Irányító Hatóságát és a regionális fejlesztési ügynökségeket ennek fontosságáról. Egyetlen kivétel a közép-magyarországi régió, ahol – a régió magas fejenkénti GDP-jéből

adódó speciális státusza, a fokozatos támogatáscsökkentés miatt – a fenntartható fogyasztási kampányok 2009-2010 között még elérhető támogatása 2011 után már nem szerepel a programban.

Az összes elérhető támogatás régióként eltérő, 200 és 840 millió forint közötti, a támogatási intenzitás 90-95 %. Az egyes projektek minimális nagysága ötmillió forint. A pályázati célok között szerepel a civil szervezetek infrastruktúrájának fejlesztése, tevékenységeik, környezetvédő civil szervezetek programjainak támogatása.

Ezen felül más operatív programok felhívásai is szolgálják a civil szervezetek fejlesztését. Ilyen a Társadalmi Megújulás Operatív Program, melynek keretében például hálózat- és szervezetfejlesztésre, vagy a Környezet és Energia Operatív Program, ahol a fenntartható fogyasztással kapcsolatos kampányokra kaphatnak pénzt civilek.

5. Delegálási eljárások

A különböző nemzeti és regionális kormányzati testületekbe már több mint 15 éve választanak képviselőket a civil szervezetek egyes országokban. Azonban az uniós források tervezésére, lebonyolítására létrejövő munkacsoportok, monitoring bizottságok rendszere tette a civil szervezetek által maguk szervezett delegálásokat elterjedtebbé a régiókban.

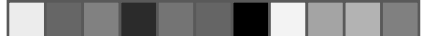
A civil szervezetek részvétele a különböző testületekben az egyik legjobb példa arra az együttműködésre, ami a hivatalok és a civilek között az elmúlt időszakban kialakult. Annak ellenére, hogy alapvetően ez az EU által előírt kötelező gyakorlat, más területeken is egyre több intézmény, önkormányzat ismeri fel, hogy nem ördögtől való a civil szervezetek bevonása a döntéshozatalba.

Azonban még mindkét fél a tanulási folyamat elején tart, számos probléma vár még megoldásra.

Az intézmények együttműködési készségének biztosnak és változatlanak kell lennie, függetlenül a kormányváltásoktól, és a gyakorlatnak az EU partnerségi elvein kell alapulnia.

Jelenleg a civil szervezetek szerepe a Monitoring Bizottságokban leginkább az információszerzésre korlátozódik. Ennek oka egyrészt a kapacitások hiánya, másrészt, habár rendelkeznek szavazati joggal, a nem kormányzati szervezetek jellemzően kisebbségben vannak ezekben a testületekben. Ezért a döntéshozatali eljárások megváltoztatásával párhuzamosan, szükséges a Monitoring Bizottságok szerepének a megerősítése is.

A civil kapacitáshiány akadályozza a valós részvételt azokban a helyzetekben is, mikor a lehetőség erre nyitva áll. Gyakran hosszú dokumentumok tucatjait kell áttanulmányozni egy-egy monitoring bizottsági ülés előtt, mely tevékenységet jellemzően önkéntesen folytatnak a tagok. Ezért a civilek inkább a már ismert problémás ügyekre koncentrálnak, így valószínűleg elhanyagolva más fontos részleteket, melyek gyengítik az EU források értelmes felhasználását.

Ezek mellett az egyik legnagyobb feladat számunkra is, hogy megtaláljuk az egyensúlyt a szolgáltató, konzultáns, együttműködő szerep és a civilek természetéből adódó, a közérdeket védő öröktya szerep között. Ezt a veszélyt minimalizálni lehet, ha világos és kötelező szabályok születnek a civil szervezetek támogatására, melyek lehetetlenné teszik a források felhasználását politikai nyomásgyakorlásra abban az esetben, ha a civil szervezetek a szerintük káros döntések ellen tiltakoznak.

JÓ GYAKORLAT

Civil delegálási rendszer az operatív programok monitoring bizottságaiban Bulgáriában

A bolgár környezetvédő civil szervezetek tapasztalata képviselőik megválasztásában a különböző kormányzati testületekbe 12 éves múltira tekint vissza. Ennek ellenére az előcsatlakozási alapok esetében a kormányzat még nem fogadta el az így megválasztott delegáltakat, csak később, a 2007 utáni periódus esetében.

Maga a választás egy egyszerű, online internetes felületen zajlik, melyet a Bluelink civil szervezet felügyel és fejleszt. A rendszer minden civil szervezet számára nyitott, aki regisztrál és megfelel a kritériumoknak.

Már most elkezdődött a felkészülés a 2013 utáni időszakra is. A cél, hogy a környezetvédő szervezeteken kívül más civil szektorok (szociális, egészségügyi, területfejlesztési, emberi jogi) is kapcsolódjanak be a rendszerbe, és közösen válasszanak képviselőket az induló új programozási folyamatba.

Egyre több minisztérium fogadja az ebben a rendszerben megválasztott képviselőket, és a további feladat, hogy ez a delegálási folyamat meghonosodjon regionális szinten is.

Ahhoz, hogy a rendszer jól működjön, egyes elemeit még fejleszteni kell. Pontosabban meg kell határozni a delegáltak beszámolási szabályait: mikor, mi módon kell számot adniuk tevékenységükről az őket megválasztó közösségnek, mikor kell kikérni a véleményüket. Továbbá meg kell határozni még a visszahívás szabályait is.

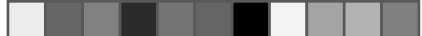
18 6. Civil részvétel az értékelésben

Jó látni, hogy különböző országokban, eltérő intézmények egyre gyakrabban működnek együtt civil szervezetekkel a projektek értékelése során is. Találunk erre példát helyi és nemzeti szinten egyaránt. Azonban ezek alkalmazása, folytatása rendszerint a mindenkori kormányzat attitűdjétől is függ.

A kezdeményezés mindkét oldalról indulhat. Lengyelországban civil kezdeményezésre hozta létre az egyik régió a környezetvédelmi menedzser pozíciót, egy konkrét projekt esetében történt pozitív együttműködés után. Ezen keresztül a civilek 2010-ben 7-800 projektet értékelték. Lettorszában a civilek képviselője teljes jogú tagként részt vesz a jelentős vízügyi beruházásokat elbíráló bizottság munkájában. Magyarországon 2005-2006-ban vettek részt civil szakértők a Regionális Operatív Program projektjeinek értékelésében (környezeti minőségbiztosításában), azonban ezt a szerepet egy objektívbb, de kevésbé hatékony, szándékával gyakran ellentétes hatást kiváltó rendszer vette át.

Ezekből az ügyekből számos tanulság levonható, és javaslat tehető:

- A környezeti szakértők és a döntéshozók közötti információáramlást javítani kell.
- Világosan ki kell mondani, hogy befektetők és a döntéshozók érdeke is, hogy mindenki tisztán lásson a támogatott beruházások környezeti hatásait illetően. Okoznak-e ezek bármilyen kárt például NATURA 2000 területeken, vagy veszélyeztetnek-e védett fajokat? Ilyen esetben ugyanis a beruházás ellentétes az uniós joggal is, ami a támogatás elvesztését is jelentheti.
- A projektek értékelésében való részvétel során a résztvevők jobban megérthetik az értékelés folyamatát, és így javaslatot tudnak tenni az értékelési kritériumok, horizontális szempontok jobb alkalmazása tekintetében is.
- Számos esetben a civil részvétel a projektek értékelési folyamatában önkéntes alapon történik. A hatékony és érdembeli részvételt sokszor akadályozza a kapacitáshiány, így a civil szervezeteknél felhalmozódott tudás nem hasznosulhat kellőképpen. Néha ezért a civilek vissza is utasítják az ilyen irányú lehetőségeket, nem a tudásbeli, hanem a kapacitásbeli hiány okán. Szükség lenne egy olyan rendszerre, mely az így felmerült költségeket megtéríti a szervezetek számára.
- Jellemzően a civil képviselők nem oszthatják meg az értékelés során szerzett információkat, ezért csak a saját szaktudásukra alapozhatnak, mely szintén erősen korlátozza a részvételi lehetőséget.
- Ahhoz, hogy mindkét fél számára elfogadható és gyümölcsöző együttműködés alakuljon ki, világos intézményi és szervezeti kereteket kell közösen kidolgozniuk a feleknek.

- A horizontális kritériumok (környezeti, szociális, esélyegyenlőségi) értékelése integratív megközelítést igényel, melynek során a projektek valós teljesítményét kell mélységében elemezni, nem pedig a projektek kedvezményezettjeinek saját értékelését elfogadni.

JÓ GYAKORLAT

A környezeti menedzser megelőzi a problémákat Lengyelországban

Dolnośląskie Régió egy olyan struktúrát állított fel a Regionális Operatív Program forrásaira pályázó beruházások előzetes környezeti értékelésére, mely egyedülálló Lengyelországban.

A rendszer felállításának egyik előzménye az volt, hogy három kisebb folyón olyan környezetileg káros beruházást kezdtek meg, mely által okozott problémák utólagos kezelése mind a kedvezményezett, mind a finanszírozó regionális hatóság részéről csak sok idő, és erőforrás ráfordításával volt orvosolható. A problémára egyébként a regionális monitoring bizottság civil tagja hívta fel a figyelmet. Ez azért is érdekes, mert ez volt az egyetlen régió, ahol a bizottságnak civil tagja is volt. Később az Európai Bizottság közbelépésére a többi régió is követte ezt a példát, és meghívott civil tagokat is a bizottságokba.

Mindezekért a régió angol mintára létrehozta a környezeti menedzseri pozíciót. A menedzser felelős azért, hogy a Regionális Operatív Programhoz beérkező pályázatokat környezeti szempontból értékelje, az illetékes környezetvédelmi hatóság és a Monitoring Bizottság civil delegáltja közreműködésével.

A folyamatnak pontos ütemterve van: 22, 24 vagy 34 napig tarthat, attól függően, hogy a szakértőknek vannak-e fenntartásaik. Ha az eredmény nem egyértelmű, vagy a felek nem tudnak megegyezni, a menedzser más külső szakértőt is bevonhat az értékelésbe. A civil delegált az értékelés során együttműködhet az általa felkért civil szakértőkkel is, akik szakemberek a környezetvédelem egyes szakterületein.

2010 végéig 700-800 pályázat került értékelésre. Ezek egy része természetesen problémás volt. Az aggályokat közölték a pályázókkal, akik ennek megfelelően módosították a projektjeiket.

Számos esetben érezték a szakértők szükségét annak, hogy a projekteket részletesebben is megvizsgálják, vagy akár helyszíni bejárást végezzenek. Sajnos még így is volt olyan problémás projekt, mely elkerülte az értékelők figyelmét. Szerencsére helyi civil szervezetek ekkor meggátolták a komolyabb környezetkárosítást.

Ez a rendszer számos pozitív folyamat eredményeként jött létre. A civil szervezetek felhívták a figyelmet a problémákra, majd a hivatal rendelkezett a kellő nyitottsággal és tudással, hogy a civilekkel közösen strukturális változásokat eszközöljön. Ezek segítségével meggátolta, hogy közpénzekből támogasson környezetileg problémás beruházásokat.

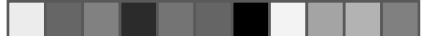
7. Civil együttműködések

Civil szervezetek lazább vagy szervezettebb együttműködései az uniós források megjelenése óta működnek a régiókban nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt ebben a témában. Először jellemzően a környezetvédő szervezetek voltak, akik keresték egymás segítségét, hogy például megmentsenek egy védett területet, lápot, erdőt az autópályától, vagy egy-egy problémás energetikai, hulladékos beruházás ellen emeljenek szót. Később ezek a szervezetek összefogtak, hogy közösen javasoljanak alternatívákat először egy konkrét beruházás, később teljes programok, stratégiák esetében. A civil összefogás akkor is megmutatja erejét, mikor a társadalmi részvételért, vagy az információhoz való jogért kell küzdeni.

Az összefogás azért is természetes útja a munkának, mert jellemzően kis szervezetekről van szó, korlátozott anyagi és emberi erőforrással, speciális működési területtel és szaktudással. Az együttműködés így szinte magától alakult ki a 90-es évek közepétől fokozatosan – mikor megjelentek a PHARE által támogatott programok –, és egyre jelentősebb szerepet játszottak az uniós források az egyes országok fejlődésében.

Mára majdnem minden közép-kelet-európai országban működnek nemzeti koalíciók, és nemzetközi szinten is léteznek együttműködések: Közép-Kelet-Európai Bankfigyelő Hálózat, SFteam. Több jelentős nemzetközi környezetvédő hálózat is dolgozik ezen az ügyön – Föld Barátai Európa, WWF, Birdlife –, saját hálózatán belül, de egyre gyakrabban felvéve a kapcsolatot más régiókbeli civil szervezettel is.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy széleskörű és nagyon színes az összefogások mintázata. Lehet formális vagy informális, ad hoc jellegű vagy folyamatos, helyi vagy nemzetközi, alulról vagy a hivatalok részéről kezdeményezett, egy civil szféra, vagy különböző civil mozgalmak összefogásán alapuló egyaránt. Ezek mindegyike egy valós igényre adhat jó választ, legyen szó egy természeti, kulturális örökség megvédéséről, a civilek bevonására irányuló érdekérvényesítésről, vagy közpénzek elköltésének ellenőrzéséről.

Ennek ellenére természetesen különböző szervezetek együttműködése során számos problémát kell megoldani:

- mindig jönnek új és tapasztalatlanabb partnerek, tehát nyitottnak kell lenni, és létre kell hozni magának az együttműködés elsajátításának a módszereit is,
- mindig jönnek új belső és külső kihívások (pl.: új EU szabályozás), tehát alkalmazkodónak és innovatívnak kell lenni ezekben a helyzetekben, akár új együttműködések kialakítása,
- mindig jöhet egy új adminisztráció, amely korlátozni akarja a civil társadalom szerepét, jogait, részvételi lehetőségeit, melyek megvédésére mindig készen kell állni.

JÓ GYAKORLAT

Civil összefogás a kormányzati együttműködésben Csehországban

Csehországban a civil szervezetek egymás közötti, és a közszférával való együttes kapcsolattartásának két intézményszerű formája jött létre.

Non-profit szervezetek Kormányzati Tanácsa

A Tanács egy tanácsadó szervezet, melyet a kormány kezdeményezett és koordinál. 1992-ben jött létre, mint Civil Tanács, és 1998-ban alakult át a Non-profit szervezetek Kormányzati Tanácsává. Elnökét a kormány adja. Célja, hogy megtárgyalja azokat az ügyeket, melyek összefüggenek a civil szervezetek működésével, és megfelelő feltételeket teremtsen a munkájukhoz. Ezek mellett koordinálja a minisztériumok, közintézmények, önkormányzatok non-profit szektort támogató tevékenységét. Ellenőrzi és értékeli az uniós forrásokkal kapcsolatos társadalmi részvételi folyamatokat, és a civil szervezetek támogatáshoz jutási feltételeit.

A Tanács tagjai a nagyobb cseh civil hálózatok közül kerülnek ki, akiket a kormány jelöl ki. A Tanács így nem a civilek független demokratikus testülete, hanem egy széleskörű jogosítványokkal rendelkező nyílt vitafórum. A tanácsnak három munkabizottsága van. A Régiók Bizottsága, az Európai Unió Bizottság és a Jogi Bizottság.

Az Európai Unió Bizottság vizsgálja a civil szervezetek forráshoz jutási esélyeit az uniós forrásokból, és tesz javaslatokat. Ennek során együttműködik az érintett minisztériumokkal, ügynökségekkel. A Bizottság feladata a delegálás lefolytatása is az operatív programok különböző monitoring bizottságaiba. Ennek érdekében felhívást tett közzé, és egy nyílt értékelési eljárást folytatott le. A kiválasztott delegáltakat minden esetben elfogadták az érintett hatóságok.

A Civil Szövetség 2003-ban jött létre. Egy hosszú előkészítő folyamat eredménye, melynek célja az volt, hogy megerősödjön a civilek egymás közötti együttműködése. Jelenleg 900 civil szervezet a tagja. Legfőbb célkitűzése, hogy megerősítse a kapcsolatot a civil szervezetek és a közintézmények között, és felkészítse a civil szervezeteket az EU források fogadására és a következő programozási folyamatban való részvételre.

Eddigi legfőbb eredménye egy a partnerségről szóló megállapodás a Régiók Szövetségével, ami az eddigi legelőremutatóbb intézményi keretét adja a partnerségi folyamatoknak Csehországban.

Az SFteamről

Az SFteam for Sustainable Future („Strukturális Alapok” Hálózat a Fenntartható Jövőért, SAH) 2002-ben négy civil szervezet összefogásával jött létre azzal a céllal, hogy országaikban a területfejlesztést, a regionális politikát a fenntarthatóság irányába terelje, az érdemi partnerség, a döntéshozatali folyamatokban való érdemi társadalmi részvétel elősegítése által. Az SFteam azóta folyamatosan bővült, így ma Bulgáriában, Csehországban, Hollandiában, Lengyelországban, Lettországban, Magyarországon, Romániában és Szlovákiában működik egy-egy nonprofit, nem kormányzati tagszervezettel.

Az SFteam működését többek között a Charles Stewart Mott Alapítvány, holland kormányzati alapok, a Nemzetközi Visegrád Alap és a Nemzeti Civil Alapprogram támogatják.

Elérhetőség:

SFteam for Sustainable Future

Nemzetközi koordinátorok: Farkas István, Dönsz-Kovács Teodóra

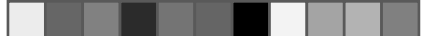
Magyar Természetvédők Szövetsége

1091 Budapest, Üllői út 91/b.

Tel: +36-1-2167297, Fax: +36 1 216 7295

Email: secretariat@sfteam.eu

Honlap: www.sfteam.eu

Tagjai:

- BlueLink Information Network, Bulgária, www.bluelink.net
- Center for Community Organizing, Csehország, [www.cpkp.cz;](http://www.cpkp.cz;www.cpkp.cz/regiony)
www.cpkp.cz/regiony
- Milieukontakt International, Hollandia, <http://www.milieukontakt.nl/>
- Polish Green Network, Lengyelország, www.zielonasiec.pl
- Green Liberty, Lettország, www.zb-zeme.lv
- Magyar Természetvédők Szövetsége, Magyarország, www.mtvshu.hu
- Fókusz Óko Központ (Focus Eco Centre), Románia, www.focuseco.ro
- Friends of the Earth – CEPA, Szlovákia,
<http://www.priateliazeme.sk/cepa>

***Magyar Természetvédők Szövetsége –
Föld Barátai Magyarország***

A Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSz) célja a természet egészének a védelme, ezért állítottuk programunk középpontjába a fenntartható fejlődés megvalósításának elősegítését, ami a gazdasági, ökológiai és szociális kérdések együttkezelését követeli meg.

Az MTVSz 1989-ben alakult 32 tagcsoporttal, azóta dolgozik hazánk természeti értékeinek megóvásáért, a biológiai sokféleség megőrzéséért, valamint a környezetszennyezés csökkentéséért, megelőzéséért.

Az elmúlt több mint 20 évben taglétszámunk többszörösére nőtt, így jelenleg 30 ezres tagságunk 117 tagszervezetben fejti ki tevékenységét. A tagcsoportok döntő többsége vidéken működik, programjaik rendkívül változatosak, jórészt a helyi környezeti, természeti problémák feltárására és megoldásának elősegítésére irányulnak. Ugyancsak nagy figyelmet fordítanak a helyi lakosság és a fiatalok környezeti nevelésére, szemléletformálására, a környezetbarát fogyasztói magatartás kialakítására is.

A Szövetség kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, a következő szervezetek tagja: Föld Barátai (Friends of the Earth), Természetvédelmi Unió (IUCN), Európai Környezetvédelmi Iroda (EEB), Közép- és Kelet-Európai Bankfigyelő Hálózat (CEE Bankwatch), „Strukturális Alapok” Hálózat a Fenntartható Jövőért (SFTeam for Sustainable Future), Közép-Kelet-Európai Biodiverzitás Munkacsoport (CEEWEB).

Impresszum

Szerkesztették:

Petko KOVACHEV
ÉGER Ákos

Szerzők:

DÖNSZ-KOVÁCS Teodóra
(Magyar Természetvédők Szövetsége – Föld Barátai Magyarország)
FARKAS István
(Magyar Természetvédők Szövetsége – Föld Barátai Magyarország)
HAJDU Zoltán (Focus Eco Center, Románia)
Iliyan ILIEV (PECSO, Bulgária)
Przemek KALINKA (Polish Green Net, Lengyelország)
Petko KOVACHEV (Bulgária)
Ondrej MAREK (CpKP, Csehország)
Miroslav MOJZIS (Friends of the Earth – CEPA, Szlovákia)
Alda OZOLA (Green Liberty, Lettország)
Vera STAEVSKA (BlueLink, Bulgária)

Kiadja:

Magyar Természetvédők Szövetsége
és a „Strukturális Alapok” Hálózat a Fenntartható Jövőért (SFteam).

A kiadvány újrahasznosított papírra készült.

Budapest, 2011

*Ezúton is köszönjük a Nemzeti Civil Alapprogram és a
C. S. Mott Alapítvány támogatását.*